

SOUSTŘEDĚNÍ PAMÁTEK PO LEOŠI JANÁČKOVÍ

Tempo XIII. 1933-34, str. 105-108.

V posledním čísle t. 1. se zmínil prof. Černušák o tom, že se v Brně podařilo soustředit památky po Leoši Janáčkoví tak, jak to není u žádného jiného našeho skladatele.¹ Příčina je v tom, že dědičkou Janáčkovou se stala filosofická fakulta Masarykovy university v Brně a že toto dědictví rozhojnila paní Zdeňka Janáčková, vdova po mistru, vzácným věnováním.

Janáčkův poměr ke jmenované fakultě byl vždy velice blízký. Janáček byl čestným doktorem filosofie Masarykovy university. Ale nejen to. Janáček vždy na brněnskou universitu pohlížel jako na vědecký ústav, jehož založením byla uskutečněna dávná touha českého živlu na Moravě. Janáček, jako tvůrce nových hodnot v oblasti české duchové kultury v Brně před převratem, stál vždy v prvé řadě těch, kteří svou prací připravovali půdu k tomu, aby se Brno stalo druhým kulturním střediskem po převratu, střediskem, v němž by Masarykova universita byla krystalisační základnou. Vnější výrazem této skutečnosti je jeho klavírní skladba „1. říjen 1905“, věnovaná památce dělníka Pavlíka, jenž byl zabit při českých demonstracích za druhou českou universitu v Brně. Jeho opravdový a věcný zájem o filosofickou fakultu dosvědčuje pak tato okolnost: Když jsem začal působit jako docent na této fakultě, byl Janáček profesorem skladby na mistrovské škole. Tehdy ze svého vlastního podnětu se mnou vyjednal, aby jeho posluchači mohli navštěvovat mé přednášky. A také jim návštěvu těchto přednášek doporučoval.² Odkaz, který učinil ve své poslední vůli filosofické fakultě Masarykovy university, byl také výsledkem všech těchto okolností, z nichž ovšem čestný doktorát byl pro něho nejradostnější.

K tomuto odkazu přistoupilo pak *věnování paní Zdeňky Janáčkové*,

¹ Srov. referát Graciana Černušáka v Tempo XIII., 1933-34, str. 85.

² Viz o tom též v článku: Janáček-čtenář, str. 71.

kteřá darovala, v duchu poslední vůle mistrovy, filosofické fakultě veškerou korespondenci Janáčkovu od r. 1879, jeho zápisníky, náčrtníky, sbírku referátů, Janáčkovy články, uveřejňované v různých časopisech a denících atd., dále odborné knihy z jeho knihovny s četnými, velmi cennými marginálními glosami. K tomu pak přistoupily dosud nevydané a z velké části neznámé skladby Janáčkovy, jakož i všechny nové edice jeho děl. Tímto šlechetným a v našich poměrech ojedinělým činem byl vytvořen *Janáčkův archiv* při filosofické fakultě brněnské university a tím byl dán také základ k soustavnému soustředění památek po Janáčkově.

Přijetím těchto vzácných odkazů a darů vzala ovšem filosofická fakulta na sebe i povinnost naložit s nimi tak, aby to souhlasilo s duchem Janáčkovy odkazu. Postupujíc v duchu jeho poslední vůle, zřídila z odkazu dva fondy:

1. *Fond Leoše Janáčka*, jehož výtěžek bude věnován na publikování prací z české fonetiky a z oborů příbuzných.

2. *Fond Leoše a Zdeňky Janáčkových*, jež se rozpadá ve dvě oddělení: a) Výnos literárních prací Janáčkových, jež bude věnován na vydávání literárních prací mistrových a studií o něm; b) výnos ze skladeb Janáčkových, jež bude určen k založení „Janáčkovy knihovny soudobé hudby“ při Hudebně-vědeckém semináři Masarykovy university. Bude obsahovat díla soudobé hudby a literaturu o ní. Tato „Janáčkovy knihovna“ bude přístupná všem interestům, zvláště skladatelům. Jí chce filosofická fakulta zdůraznit tu okolnost, že Janáček do posledního dechu sledoval právě nejnovější soudobou tvorbu a její znalost považoval za nezbytnou pro mladé skladatele. Tím zároveň bude utvořeno něco, čeho hudební Brno nutně potřebuje.

Z těchto fondů vejde v život nejdříve fond 2. a ostatní jsou nyní vázány některými podmínkami poslední vůle.

Založením Janáčkovy archivu oním šlechetným darem paní Zdeňky Janáčkové dán je základní předpoklad k tomu, aby se veškeré skladatelské a písemné památky po Janáčkově soustředily v jediném edičním podniku. K tomuto cíli je dána v tomto případě také podmínka rázu právního. Paní Zdeňka Janáčková se ve své šlechetnosti vzdala autorských práv po Janáčkově ve prospěch filosofické fakulty, takže tím je podle soudního rozhodnutí tato fakulta zároveň i dědičkou autorských práv po něm. Tak je utvořen právní předpoklad k tomu, aby se písemné památky po Janáčkově soustřeďovaly v edičním podniku, jež by byl jediným fórem k publikování dokumentů o Janáčkově. Co to znamená,

jaké neocenitelné usnadnění všech dalších studií o Janáčkově, to dovede ocenit ten, kdo pracně musí shánět na příklad vydané pramenné dokumenty o Smetanovi, Dvořákovi a j., jež jsou rozmetány nejen po všech možných edicích, nýbrž po všech možných časopisech a dokonce i denících. Této neohospodárné a nesoustavné roztržiténosti ve vydávání pramenných dokumentů bude v případě Janáčkově zabráněno edicí, která bude soustavně tyto dokumenty vydávat a usnadní tak práci příštím badatelům. Neboť zajisté přední povinností, kterou má hudební historik k našim velkým zjevům jest, postarat se o zveřejnění dokumentárních pramenů, a to co možná soustavně a soustředěně.

A tak, opíraje se o Janáčkův archiv i o své autorské právo, začíná filosofická fakulta z Fondu Leoše a Zdeňky Janáčkových vydávat spolu s Hudební maticí Umělecké besedy sbírku dokumentů a studií o životě a díle Leoše Janáčka, zvanou *Janáčkův archiv*. Tato sbírka je určena k tomu, aby se stala ústředním forem pro publikaci dokumentů po Janáčkově a pro studie, které by přinesly nové, dokumentární příspěvky o jeho životě nebo díle. První svazek, obsahující dopisy Leoše Janáčka Artušovi Rektorysovi, je již v tisku.³ Svazek ten přináší velmi cenné, dosud neznámé dokumentární příspěvky k otázce hudebního časopisectví na Moravě, k otázce provedení Janáčkovy opery „Osud“ na Vinohradech, vzniku „Výletů pana Broučka na měsíc a do XV. století“, dále příspěvky k datování některých děl Janáčkových, jako sboru „70.000“, klavírního tria, „Pohádky“ aj., čímž se opravují dosavadní údaje u M. Broda, Veselého a Vaška.⁴

Zároveň s vydáváním Janáčkovy archivu půjde *publikace jeho dosud nevydaných skladeb*. I tato věc bude soustředěna v jediné edici, aby se zabránilo chaotickému tříštění. Jednání o tom s Hudební maticí Umělecké besedy je v proudu, takže tato edice nevydaných skladeb Janáčkových vejde brzy v život. Mezi těmito skladbami jsou díla tak zralá jako „Amarus“,⁵ „Věčné evangelium“ a j.a mimo to skladby dosud neznámé, které budou jistě cenným obohacením naší hudební literatury.

K této soustředěné publikaci skladatelských i písemných dokumentů přistoupilo také zveřejnění dokumentů rázu museálního. I zde třeba zaznamenati šlechtný čin paní Zdeňky Janáčkové, která věnovala zařízení světnice, v níž Janáček žil a tvořil, Hudebnímu archivu zemského musea, jež z nedostatku vlastních místností instalovalo tuto světnici

³ Vyšel v Hudební maticí v Praze 1934 za redakce Vlad. Helferta.

⁴ Srov. v seznamu literatury na konci úvodního článku.

⁵ Vyšel již tiskem v Hudební maticí v Praze 1938 péčí Vl. Helferta.

přesně podle původního rozestavení v sálech městského musea. O otevření této *Janáčkovy světnice* bylo psáno v minulém čísle t. 1. prof. Černušákem.⁶ Zároveň s tím byly učiněny první kroky k založení *Janáčkovy společnosti*, která bude mít za svůj hlavní úkol postavit Janáčkovi v Brně pomník a vedle toho dbát o rozšíření díla Janáčkova, pokud to nespadá do úkolů, jež si vytkla filosofická fakulta. Návrh stanov se propracovává a po jejich schválení bude přikročeno k formálnímu založení Janáčkovy společnosti.⁷

Tak došlo v Brně k takovému soustředění památek po Janáčkovi, že se k němu sotva u nás najde obdoby. Stalo se tak jednak proto, že na takové soustředění se pamatovalo *včas*, tak aby se neopakovaly případy u nás, bohužel běžné, že sbírání dokumentů po našich tvůrcích se děje teprve tehdy, kdy se rozprchnou na všechny strany, a kdy jejich sbírání naráží často na nepřekonatelné překážky. Zde *včasný* čin znamená velký *kulturní zisk*. Ale stalo se to hlavně proto, že pro takové soustředění byly v případě Janáčkově dány podmínky jednak jeho odkazem, jednak vzácným darem paní Zdeňky Janáčkové. A tak nelze tuto zprávu ukončit beze slov díky této vzácné paní, která vždy pevně stála po boku Janáčkově a to právě v nejtěžších dobách jeho života, a která své hluboké porozumění pro díla svého chotě dala najevo dary, bez nichž by toto vzácné a ojedinělé soustředění památek bylo nemožné.

⁶ O otevření Janáčkovy světnice v Městském museu na Dominikánském náměstí (22. X. 1933) psal Gr. Černušák v témže čísle *Tempa* XIII, 1933-34, str. 85. - Nyní je Janáčkova světnice instalována v místnostech Zemského musea moravského v Brně na Zelném trhu, č. 8.

⁷ Ustavující schůze výboru Janáčkovy společnosti se konala 22. X. 1933.